

2022
AO

Total marks : 80

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) *The question paper consists of 20 main questions. All questions are compulsory.*
 - iii) *Marks are indicated against each question.*
 - iv) *Internal & general choice have been provided in some questions.*
- N.B:** *Check to ensure that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION –A (Züנגang aser langzüang)

1. **Agüja aliba olenji jungjunga züנגang aser tasüנגdangbatemji langzüang:**

Lipok nungi mi aser tzü liasü aser iba ajanga meimchir dang masü saka ayazüba shiruru aser süngdonglidong tulu tila ajak atema temoatsü ka ama amshia arua liasü. Saka liyonga arudang kenü mi aser tzü tsüנגda nung mulung mapu adoka kanga temoktemnüa raratep. Idangji tzü jagi tsüנגsak mopung aser yipru tesashi nunger arua mi denji tashi toktepa raratep meso. Tzü tsüنگken aser tashiji metizüktet, mi jagi lung aser süng nung jenok. Iba raratep tensa nungji ayazüba ajak tetsübo nung tenük amor pei pei alidak atsükoka kazütep nung shingaia mi jena or atsükokbaji mangu, saka item ayazüba shiruru rongnung sürapong (jangkok) dak nükeptsü mali labo teti tenük rangtaker alir asünung lai mi jena or atsükokbaji angu.

Alima nung ayazüba shiruru ajaki miji kong, koda sama mesüra kong jenok bushiteptsü tenzük. Kechiyong mi medeni alitsü kanga tasak ta aikati bilema aru. Saka kenü Shingoi Jangkok ka apu aser achitsü alidang Jangkok jagi ni ne dang mi jenoka aliba sayudi, nai ni techima. Saka shingoi Jangkok dakji temulung malem nung ano par medemer Jangkok aika jaden aser ajaki kuli agütsü. Idangji Jangkok jagi shingo dang mi jenoka aliba tesemji sayu nung shingoi miji bushiteta bener arua amshia alidang mejapirongi angu. Shingo jagi miyong toka/alepteta iba nungi mi aputeta amshibaji meimchirtemi rakzüka miji amshitsü tenzük. Ano kari ashiba agi meimchirtem mi medeni aliba agi temang ajak tezüנג agi pongbanger liasü. Saka shingobo mi amshia aliba ajanga tezüנג meketi liasü. Saka kodang nisungi shingo ket nungi miji rakzüka amshitsü tenzük parnok dak aliba tezüנג ajak tanem tanemi samaa ao, saka mi makai aliba ajanga shingo tanü tashi temang ajak tezüנג agi pongbanger alir ta jembir.

Yamaji tanü tashi meimchirtemi mi alepteta amshitsü asoshi süng ka pakmar iba teyong nung lung tila ka mejeper iba mejepba lenla nungji au

(bamboo) nungi ongzükba renrajep nemoktsütsü mesüra asangdong nungi agizükba meti ama tanükji nemoktsütsü aser au agi yangluba süngzü (yong) agi ayishitsü. Idangji iba nungi mokozü aser mi adoka mi apoteter. Ano angazükba agi tesem aika nung nüburtemi lung ana tsüktepba ajanga mi apoteta amshiba yimya liasü ta jembir. Koba dang asenoki mitsüktsü lung ta ajar aser ibaji asen tsüraburia amshia liasü.

Tasüngdangbatem:

- (a) Ajak atema temoatsüji kechi liasü? 1
- (b) Kechiba mi aser tzü pilatsüsa aküm? 1
- (c) Mi aser tzü raradang ayazüba shirurutemi kechi inyak? 1
- (d) Mi atsükokbaji shibai angu aser koma? 1
- (e) Shingoi mi amshibaji shibai angu? 1
- (f) Kechiba meimchirtem tezüng agi pongbanger liasü? 1
- (g) Meimchirtemi koma miji alepteta amshi ? 1
- (h) Tangbo kechiba meimchir tezüng maponger? 1
- (i) Shingoi shiba nungi miji ngutet? 1
- (j) Mi aputetba tapu anaji kechisa? 1

SECTION –B (Olem)

2. **Agüja aliba ana rongnungi ka shimteta ojang 100-150 shi nung langzüang:**

- a. ‘Mapa meranga inyakba jenjang’ onük nung otsünu ka züluang.
Mesüra 6
- b. Tensa majungba agi kaketriju tebilemtsü indang ner tesayur nena tsüngda sensaksem ka züluang.

3. **Ana rongnung ka shimteta langzüang:**

- a. Kija taküm shia loktiliba tazokba küpok ten libalirobaji sobaliba lir. Sobalibaji meimjir taküm rangpeni kechi nungdaker kechi akiner kechi bilem aser shisadanger itemji sobaliba lir sobaliba makara taküm alitsü makok. Sobaliba jaki tümeim, tüpila yimchung anisüngzük arutsür. Iba yongji sobalibaji taküm rangpen ta ajar.
Mesüra 4
- b. Na Youth Club Secretary, ner club-i ayongzükba Badminton Tournament lapoktsütsü tongtibang nisung ka jaokba jayu ka ojang 50 shi nung züluang.

SECTION – C (Orrlem)

4. **Itimi langzüang:**

- (a) Otisem teratet züluang. 1
- (b) Oyim/Oren jinutepyim kwi shiang. 1
- (c) Tanurtemi lesson ajunga kokogo.(Koba mapanglem) 1

- (d) Anung, anung (*Oren kaka yangluang*) 1
- (e) Pukpa ojang 'Tath' amshia oren ka yangluang. 1
- (f) Onoki otsüji angazükogo. (*Koba meyongja*) 1
- (g) Arem, arem (*Tetezü benteta oren kaka yangluang*) 1
- (h) Oyim/oren jinuepyim kechi dang ajar? 1
- (i) Tarutsü mapang teratet shiang. 1
- (j) Arenlai tenu dang otsü tatongi shidagi. (*Koba mapanglem nung aden*) 1
- (k) Rasem ratetjang. 1
- (l) Mamatettsü. (*Ojangra agiteta sayuang*) 1
5. **Agüja aliba olen ya Ao oshi nung meyipang:** 3
- Food is essential for all living beings. Without food, man cannot live long. Every man has to eat a certain quantity of food. If he eats less than that quantity, his health will fail and he will fall ill. So everyman has to eat enough food to live.

SECTION – D (Kaketkeno Zülu)
Otsü

6. NPMHR tetezü kechi? 1
7. Alar aser kilir tepila shiang. 2
8. “Mapa medeni tamang tasü” aor sobaliba nung tangatetba kar shiang. 2
9. Watsü Awala jakla indang rasaa shiang. 3
10. Yimden ajungtsü atema nüburi kechisa inyaksüla? 3
11. a. “*Sayutsüngir teka agi kü tokolak nung nemeter sarasademdang to pa teka nung anütetsü ola to kü narongi tik, tik ta aitdang ni süngmangseta liasü.*”
- (i) Iba oren ya shibai shiba den jembiba o.? 1
- (ii) Sayutsüngir ya shiba? 1
- (iii) Orenji tatongi rasaa züluang. 2
- Mesüra**
- b. Sen tetezü kechi? Rongsen koma ketdang asütsüla? (1+3=4)
12. **Item rongnungi ka (1) shimteta langzüang:**
- a. Akhi anogo tenla agütsüba yimya kar rasaa shiang. 5
- b. Tanü putu nung tetsür temetenji kechisa aser parnok jenjang koda kümzüka yutsütsü nüngdaker? 5

- c. *“Alemlı nungi kanga dang asüngteta benshia aruba awashi yimya tajung kaji tim kibalenbubaren ya lir.”*
 - (i) Tim kibalenbuba ajanga kechi tajangzük agütsür? 2
 - (ii) Kibong akümba tapu balala asem indang rasaa züluang. 3

Sangro

- 13. Kechiba jangjilung makai aküm? 1
- 14. Takarsang kechiba menen ki nung ali? Pai sensaker nungi kechi angazük? 1+1=2
- 15. Kinü tanur ka dak tobur ajungji kechisa rasaa züluang. 3
- 16. a. Nokinketer jagi kechi odangjong ama züngshi? Kechiba nokinketer shisa mulung amsaogo südi ta ashi? 1+3=4

Mesüra

- b. *“Ji!Ji! Pa tebangmechi reprangang Aa...kitena menüremem Kotaker den O ajemer pelar...”*
 - (i) Koba sangro nungi aser shibai mejem? (1)
 - (ii) Tekong jagi kechi shinür ratetjang. (3)

17. Item rongnungi ka (1) shimteta langzüang:

- a. *“Zungar den medensemertem, Miyang nung mener katidaktsür, Merok mibang atepertembo, Oh jentoka lir mekütlän.”*
 - (i) Koba sangro nungi aser shibai mejem. 1
 - (ii) Item oren ratetjang. 4
- b. *“Takarsangi molok ana amshi, Molok ka tsük ataktsü dang: Molok ter nung ter temloka meshi.”*
 - (i) Koba sangro, shibai mejem? 1
 - (ii) Kechiba takarsangi molok ana amshi? 2
 - (iii) Agüja aliba orenji rasaa züluang. 2
- c. *“Longkhüm narö aremdakji...aotsü.”* Ibai shibai shirnok dang ashiba? Otsüji rajema shiang. 5

Yimdangjem

- 18. Kechiba Jinai Etiben mongozünu tamen jagi chipeta chidaktsü? 2

19. Wasangpongji shiba? Pa Etiben asüngdangi arudang lai koma sayu. **1+2=3**
20. **a.** *“Arr- merem agi atakba lempak ka nung sangnen (akong) takoker, ani pongdang ka nung enoker mang mungertem nem agütsü.”*
- (i) Shibai kechi agütsüba indang ashir? **1**
 - (ii) Arr-merem kechi dang ajar? **1**
 - (iii) Orenji kechi tensa ka nung atalok ratetjang. **3**
- Mesüra**
- b.** Etiben la atema shibelentsü Jina nem kechi agütsü? Jina anisüng senmen abeni lur atuba otsü rasaa shiang. **(1+4=5)**
